

KHO:2012:1

Vuosikirjanumero KHO:2012:1
Antopäivä 13.1.2012
Taltionumero 23
Diaarinumero 1750/1/11

Ulkomaalaisasia - Turvapaikka - Kansainvälinen suojelu - Vainon vaara - Tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuuluminen - Seksuaalinen suuntautuminen - Homoseksuaali

Turvapaikanhakija oli joutunut vastoin todellista seksuaalista identiteettiään solmimaan kotimaassaan avioliittosopimuksen, jonka jälkeen hänen homoseksuaalisuutensa oli paljastunut. Homoseksuaalisista teoista voi saada henkilön kotimaassa kuolemanrangaistuksen.

Vaikka turvapaikanhakija ei ole kyennyt esittämään luotettavaa selvitystä kerrotusta, hänelle tuomitusta kuolemanrangaistuksesta, asiaa ratkaistaessa on arvioitava korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen perusteluissa tarkemmin mainituin tavoin, onko henkilöllä seksuaalisen suuntautumisensa vuoksi perustellusti aiheutta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi tai todelliseen vaaraan kärsiä vakavaa haittaa, ja mikä merkitys on annettava homoseksuaalisuhteen salaamiselle tällaisen uhan välttämiseksi.

Hallinto-oikeuden ja Maahanmuuttoviraston päätökset kumottiin ja asia palautettiin Maahanmuuttovirastolle uudelleen käsiteltäväksi.

Ulkomaalaislaki 87 §, 87 b § ja 88 §

[Kort referat på svenska](#)

Päätös, jota valituslupahakemus koskee

Helsingin hallinto-oikeus 24.5.2011 nro 11/0653/1

Asian vaiheet

Maahanmuuttovirasto on 25.11.2009 hylännyt muutoksenhakijan (asiakasnumero 1080901) kasainvälistä suojelua ja oleskelulupaa koskevan hakemuksen sekä päättänyt käännyttää hänet Iraniin.

Maahanmuuttovirasto on selostanut soveltamansa säännökset ja perustellut päätöstään seuraavasti:

Hakija ei turvapaikkapuhuttelussa kertomansa mukaan ole ollut uskonnollisesti, poliittisesti tai yhteiskunnallisesti aktiivinen. Häntä ei ole vangittu eikä kidutettu.

Turvapaikkapuhuttelussa hakija on kertonut, että hakijan vaimon perhe on uhkaillut häntä vuoden 2001 tapahtumien yhteydessä.

UNHCR:n pakolaiskäsikirjan mukaan yksityishenkilöiden taholta tulevan uhan vuoksi hakija on velvollinen ensisijaisesti kääntymään kotimaansa viranomaisten puoleen suojelua saadakseen, eikä hakija ole esittänyt perusteita sille, miksi hän ei niin voisi tehdä.

Hakija on turvapaikkapuhuttelussa kertonut lähteneensä kotimaastaan Iranista vuonna 2001, koska hakijaa on Boucherin kaupungin oikeusistuimessa syytetty petturuudesta ja homoseksuaalisuudesta ja hakija on tuomittu ja etsintäkuulutettu. Hakija uskoo, että Iranissa hänet otettaisiin kiinni heti lentokentällä ja vietäisiin vankilaan odottamaan teloitusta.

Hakijan kertoman mukaan hänen entinen vaimonsa ja vaimon perheen järjestämä todistaja ovat todistaneet oikeudessa, että hakija on ollut miehen kanssa sukupuoliyhteydessä. Hakijan kertoman mukaan vaimon perhe on saanut hakijan poikaystävän todistamaan oikeudessa, ja poikaystävä on kertonut hakijan käyttäneen häntä hyväkseen. Hakija on oikeudenkäynnin aikaan ollut Teheranissa eikä ole ollut oikeudessa läsnä.

Maahanmuuttoviraston maatiedon mukaan Iran on suvaitsevainen suhtautumisessaan poikkeaviin seksuaalisiin taipumuksiin niin kauan kuin ne eivät ole johtaneet julkiseen haureuteen. Kuolemantuomion langettaminen homoseksuaalisuudesta edellyttää silminnäkijätodisteita varsinaisesta sukupuoliyhdynnästä. Samoin aviorikostuomiot edellyttävät silminnäkijöitä itse yhdynnälle tai siihen syyllistyneen vapaaehtoista tunnustusta tuomarin edessä. Syytetty voidaan tuomita iranilaisessa oikeusistuimessa myös poissaolevana, mutta tuomio edellyttää yhdynnälle neljää silminnäkijää. Harvempi silminnäkijä, aihetodisteet tai videonauhoite eivät kelpaa todisteeksi.

Mikäli Boucherin kaupungin oikeusistuin olisi tuominnut hakijan aviorikoksesta ja homoseksuaalisuudesta ja etsintäkuuluttanut hänet, voidaan edelleen maatiedon perusteella olettaa, että Iranin poliisin resurssit eivät riitä kahdeksan vuotta vanhojen, epäpoliittisten ja käytännössä vähäpätöisten rikosten selvittämiseen ja etsintäkuulutusten ylläpitämiseen.

Maahanmuuttovirasto on päätöstä tehdessään ottanut huomioon myös hakijan matkareitin ennen Suomea. Pakolaisoikeuden vakiintuneen käytännön mukaan turvapaikkaa tulee hakea ensimmäisestä turvallisesta maasta, johon henkilö saapuu. Hakija on matkustanut Arabiemiraateista Saksaan Schengen-viisumilla, mutta ei ole hakenut turvapaikkaa saavuttuaan Saksaan. Hakija on kertonut matkustaneensa Saksasta edelleen Ranskaan, Italiaan, Hollantiin, Tanskaan ja Ruotsiin, mutta ei ole hakenut turvapaikkaa mistään näistä maista. Hakijan toiminta ei tue käsitystä, että hakija olisi kansainvälisen suojelun tarpeessa.

Asiassa on tullut esille myös ristiriitaisuuksia:

Hakija on tutkintailmoitusta varten ilmoittanut nimekseen A ja kertonut lähteneensä Iranista noin 20 päivää ennen Suomeen saapumistaan ja menneensä Turkkiin kävellen.

Poliisin puhuttelussa hakija on kertonut nimekseen B ja kertonut lähteneensä Iranista jo vuonna 2001 ja asuneensa viimeiset kahdeksan vuotta Dubaissa. Hakija on kertonut lentäneensä Dubaista Dohan kautta Frankfurtiin syyskuussa 2008 saatuaan Schengen-viisumin. Hakija on muuttanut kertomusta matkareitistään Saksasta Suomeen vielä poliisin puhuttelun aikana kaksi kertaa.

Tutkintailmoitusta varten hakija on ilmoittanut, ettei hän ole ollut poliisin luona muissa maissa eikä hänestä ole valokuvia eikä sormenjälkiä missään maassa. Poliisin puhuttelussa hakija on kuitenkin sanonut, että häneltä on otettu Saksassa sormenjäljet.

Hakija on omakätisessä hakemuksessaan kertonut hakevansa turvapaikkaa yhteiskunnallisesta kirjoittelusta aiheutuneiden ongelmien vuoksi, kun taas poliisin puhuttelussa ja turvapaikkapuhuttelussa hakija on perustellut hakemustaan homoseksuaalisuudesta aiheutuneilla ongelmilla.

Omakätisessä hakemuksessaan hakija on kertonut joutuneensa oikeudessa syytetyksi yhteiskunnallisten kirjoitustensa vuoksi, kun taas poliisin puhuttelussa hakija on kertonut, että hänen vaimonsa on haastanut hänet oikeuteen tultuaan petetyksi. Turvapaikkapuhuttelussa hakija

on kertonut, että hänet on tuomittu Boucherin tuomioistuimessa joulukuussa 2001 petturuudesta ja homoseksuaalisuudesta ja samalla etsintäkuulutettu.

Edellä selostetut seikat heikentävät oleellisesti hakemuksen uskottavuutta.

Maahanmuuttovirasto katsoo, että hakijalla ei ole perustellusti aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan Iranissa vainotuksi ulkomaalaislain 87 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla. Maahanmuuttovirasto katsoo, ettei asiassa ole esitetty merkittäviä perusteita uskoa, että hän joutuisi kotimaassaan todelliseen vaaraan kärsiä vakavaa haittaa ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla. Maahanmuuttovirasto katsoo edelleen, ettei hakijan voida katsoa olevan ulkomaalaislain 88 a §:n 1 momentissa tarkoitetun humanitaarisen suojelun tarpeessa.

Hakija ei ole esittänyt ulkomaalaislaissa tarkoitettuja perusteita oleskeluluvan myöntämiseksi. Hakijan oleskelun jatkuminen maassa edellyttäisi oleskelulupaa, jota hänelle ei ole myönnetty.

Maahanmuuttovirasto on käännyttämisestä päättäessään ottanut huomioon päätöksen perusteena olevat seikat sekä asiaan muutoin vaikuttavat seikat ja olot kokonaisuudessaan.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hallinto-oikeus on toimitettuaan asiassa suullisen käsittelyn 27.1.2011 hylännyt muutoksenhakijan valituksen Maahanmuuttoviraston päätöksestä.

Hallinto-oikeus on perustellut päätöstään seuraavasti:

Valittajan kertomus ja muu asiassa saatu selvitys

Valittaja on kertonut oikean nimensä olevan B ja että hän on syntynyt vuonna 1981 pienessä Bushehrin (Boucherin) kaupungissa Iranissa. Valittaja on uskonoltaan muslimi, mutta hän ei kertomansa mukaan ole harjoittanut uskoaan 18 vuotta täytettyään. Valittaja on asunut viimeiset kahdeksan vuotta ennen Suomeen tuloaan Dubaissa Arabiemiraateissa. Valittajalla on ollut Dubaissa X -niminen yritys ja hän on toiminut pankki- ja yrityskonsulttina.

Valittaja on omakätisessä turvapaikkahakemuksessaan ilmoittanut nimekseen A ja kertonut olevansa opiskelija. Hän on kertonut joutuneensa vaikeuksiin laatimiensa ihmisoikeuksia puolustavien ja yhteiskunnallisten kirjoitusten vuoksi. Kertomansa mukaan hänet pidätettiin ja hän joutui oikeuteen, mutta hänen onnistui paeta maasta oikeusistuntojen välissä.

Turvapaikkapuhuttelussa 11.9.2009 valittaja on kertonut kansainvälisen suojelun perusteeksi homoseksuaalisuudestaan aiheutuneet ongelmat. Koska homoseksuaalisuus on suuri häpeä Iranissa, valittaja salasi lapsesta asti homoseksuaalisuutensa perheeltään. Vuonna 2001 valittajan täytyi ottaa vaimo kolmesta vanhempien valitsemasta ehdokkaasta. Valittaja valitsi kertomansa mukaan huonoimman vaihtoehdon ja solmi avioliittosopimuksen. Valittajan tarkoituksena oli keksiä keino välttää lopullinen avioituminen avioliittosopimuksen ja vihkiseremonian välisenä harkinta-aikana, jolloin eroaminen Iranissa on tavallista. Valittaja tapaili säännöllisesti kotikaupungissaan pitkäaikaista poikaystävänsä. Valittajan vaimo oli nähnyt valittajan suutelevan poikaystävänsä valittajan kotona. Seuraavana päivänä valittaja pakeni Teheraniin. Valittajan vaimon perhe nosti valittajaa vastaan oikeusjutun ja syytti valittajaa vaimon ja tämän perheen pettämisestä. He ilmoittivat myös yleiselle syyttäjälle, että valittaja on homoseksuaali. Valittaja seurasi oikeudenkäyntiä Teheranista sukulaisten ja ystävien välityksellä. Vaimon vanhemmat olivat löytäneet oikeudenkäyntiä varten valetodistajan, joka yhdessä valittajan vaimon ja poikaystävän kanssa oli todistanut valittajan olevan homoseksuaali. Vaimon perhe oli saanut poikaystävän sanomaan oikeudessa, että valittaja oli käyttänyt häntä hyväkseen. Koska valittaja oli poissa paikkakunnalta, oli hänen perheensä ollut kuulusteltavana kerran poliisin luona ja kahdesti oikeudessa. Valittajan kertoman mukaan joulukuussa 2001 Bushehrin tuomioistuin tuomitsi hänet petturuudesta ja homoseksuaalisuudesta, ja hänet etsintäkuulutettiin. Valittajan perheelle asia oli hämmentävä ja häpeällinen ja heidän oli lähdettävä kotikaupungistaan Teheraniin.

Valittaja itse sai liikemiehenä helposti oleskeluluvan järjestetyksi Arabiemiraatteihin, ja hän pakeni Teheranista Dubaihin vuonna 2001. Siellä hänellä oli uusia poikaystäviä. Valittaja perusti yrityksen

vuonna 2006 ja vuonna 2007 valittaja muutti Dubaista hyvin islamilaiseen Sharjahin kaupunkiin. Valittaja ei tuolloin tiennyt, että Sharjahissa on vielä pahempaa olla homoseksuaali kuin Iranissa. Vuonna 2008 valittaja sai virallisen kehotuksen poistua maasta kahden viikon kuluessa turvallisuuteen liittyvien syiden vuoksi. Valittaja sai asianajajansa välityksellä tietää, että Sharjahin tiedustelupalvelu oli tarkkaillut valittajaa ja että hänen maasta poistamisensa todellinen syy oli hänen homoseksuaalisuutensa. Valittaja päätti lähteä Eurooppaan, jossa hän saisi olla oma itsensä. Dubaissa Saksan konsulaatissa valittajalle myönnettiin viisumi Saksaan, jonne hän on kertonut matkustaneensa tarkoituksenaan jatkaa edelleen Britanniaan tai Suomeen. Valittajan mukaan Iranissa hänet otettaisiin kiinni heti lentokentällä ja vietäisiin vankilaan odottamaan teloitusta. Yleinen syyttäjä ja tuomari ovat valittajaa vastaan, eikä asian sopiminen entisen vaimon perheen kanssa auttaisi asiassa hallitusta vastaan.

Suullisessa käsittelyssä 27.1.2011 valittaja on pääosin uudistanut aiemmin kertomansa. Valittaja on kuitenkin kertonut hänen iranilaisen poikaystävänsä todistamisesta oikeudenkäynnissä päinvastaisesti, sillä valittajan suullisessa käsittelyssä kertoman mukaan poikaystävä olisi sanonut käyttäneensä valittajaa useita vuosia hyväkseen. Valittaja on kertonut eri tavalla myös saamastaan oleskeluluvasta Arabiemiraatteihin. Valittaja kertoi ensin piileskelleensä noin puoli vuotta peloissaan ystävänsä talossa. Hänen onnistui saada oleskelulupa, kun hänen ystävänsä teki hänestä papereiden saamiseksi firman valeosakkaan. Lisäksi aiemmin kerrotusta poiketen valittajan asianajaja ei olisikaan saanut selville valittajan Arabiemiraateista karkottamisen syytä, vaan valittaja kertoi kuulleen tästä ystävänsä ystävältä, joka tunsikin henkilön tiedustelupalvelusta.

Valittaja on tarkentanut Eurooppaan saapumisensa vaiheita. Kertomansa mukaan hänen väärennetty henkilöllisyystodistuksensa huomattiin Saksassa ja hänet vietiin pakolaiskeskukseen. Valittaja pelkäsi tulewansa kääntytetyksi Iraniin hänen henkilöllisyytensä paljastuessa Saksaan myönnetyn viisumin myötä, joten hän karkasi pakolaiskeskuksesta. Valittaja ei aluksi luottanut myöskään Suomen viranomaisiin ja antoi heille ensin väärät henkilötiedot ja kertoi väärän tarinan. Valittaja on kertonut kuulleen, että passin luovuttaminen lisää riskiä, että hallitus lähettää turvapaikanhakijan takaisin kotimaahan. Valittaja on kieltäytynyt toimittamasta alkuperäistä Iranin passiaan, vaikka passi osoittaisi, että hän on ollut poissa Iranista vuodesta 2001 ja karkotettu Arabiemiraateista 2008. Valittaja on kertonut voivansa pyytää perhettään esittämään passinsa Teheranin viranomaisille, mutta hän ei halua, että se luovutetaan Suomen viranomaisille. Kopiota passista voi pyytää myös Saksan viranomaisilta.

Valittaja on osin tarkentanut kertomustaan. Hänet pakotettiin avioliittoon ja hän valitsi itseään lähes 10 vuotta vanhemman naisen, josta hän ajatteli olevan helppoa erota. Vaimon rikas ja vaikutusvaltainen suku halusi kuitenkin kostaa valittajalle nostamalla syytteen. Bushehrissa vuonna 2001 järjestetyn oikeudenkäynnin vaiheista hän on kertomansa mukaan saanut tietää vanhemmiltaan ja oikeudessa työskentelevän tuttavien kautta. Hänen vanhempansa pyydettiin kuulemaan kuolemantuomiota. Vanhemmat allekirjoittivat todistuksen, että he ovat kuulleet tuomion. He luulivat oikeudenkäyntiä ensin vain painostuskeinoksi löytää valittaja, mutta kyseessä oli todellinen tuomio. Vanhemmilla oli jonkinlainen oikeudenkäyntiasiakirjakin, mutta he halusivat hävittää sen, koska siihen liittyi ikävä muisto. Valittaja on kertonut aluksi pelänneensä vaimon perhettä, mutta tuomiosta kuultuaan koki pelkoa enemmän Iranin hallinnon taholta. Valittaja ei usko, että hän pystyisi saamaan haltuunsa oikeudenkäyntiään koskevia asiakirjoja, koska Iranin hallitus ei halua antaa muulle maailmalle todisteita siitä, ettei ihmisoikeuksia noudateta.

Homoseksuaalisesta suuntautumisestaan valittaja on kertonut, että hän huomasi jo lapsena olevansa jotenkin erilainen kuin muut. Hän alkoi tuntea vetoa samaan sukupuoleen teini-iässä ja 15-vuotiaana hänellä oli ensimmäinen seksuaalinen kokemus naapurin kanssa. Valittajalla oli joitakin lyhyitä suhteita ja kaksi vakavampaa suhdetta. Hänen pitkäaikainen poikaystävänsä asui lähellä ja kävi samaa koulua. Jokapäiväisestä elämästä homoseksuaalina valittaja on kertonut, että ihmiset vaistoavat, että on jotain erilaista, koska joutuu piilottelemaan sitä mitä on ja esittämään normaalia. On kova työ piilottaa oikea minänsä. Jos saadaan selville, että on homoseksuaali, muut sulkevat ulkopuolelle. Arabiemiraateissakin valittaja vielä teeskenteli, eikä ollut tekemisissä iranilaisten kanssa. Siellä hänellä oli muutama poikaystävä, joista pitkäaikaisin oli filippiiniläinen poikaystävä. Valittaja on kertonut, että elämä on surkeaa, eikä hän pysty muuttamaan sitä mitä on ja hän katuu syntymäänsä. Valittajan mukaan eläminen Iranissa avoimesti homoseksuaalina on täysin epähyväksyttävää ja mahdotonta etenkin Etelä-Iranissa, jossa vanhat perinteet ovat vahvat. Homoseksuaalinen käyttäytyminen olisi kova häpeä perheelle. Valittajan mukaan jo pelkästään seksuaalinen vivahde keskustelussa voisi johtaa siihen, että joutuu vietäväksi poliisille ja kidutettavaksi. Valittaja on kertonut kuulleen alaikäisten homoseksuaalien teloituksista.

Valittajan mukaan Iranissa seksuaalisesti eri tavalla suuntautuneet halutaan pyyhkiä pois eikä heitä pidetä ihmisinä. Iranissa homoseksuaaleja saatetaan kohdella kuin eläimiä tai koko heidän olemassaolonsa kiistetään. Suomessa valittaja on etsinyt kontakteja homoseksuaaleihin internetin kautta. Oleskelupaikkakunnallaan Rovaniemellä hän ei ole kertomansa mukaan tavannut homoseksuaaleja.

Oikeuden tiedusteltua asiaa suullisessa käsittelyssä valittajan avustaja ilmoitti, että asiassa yritetään vielä esittää kirjallisena joko valittajan saama kuolemantuomio tai selvitys siitä, minkälaisiin toimenpiteisiin tuomion hankkimiseksi on ryhdytty ja miksi siinä mahdollisesti epäonnistutaan.

Asian arviointi ja hallinto-oikeuden johtopäätökset

Iranissa homoseksuaaliset teot on kriminalisoitu ja henkilö voi joutua homoseksuaalisen aktin perusteella ruoskituksi tai tuomituksi kuolemaan. Arvioiden mukaan jopa 4 000 homoseksuaalia henkilöä olisi vuoden 1979 vallankumouksen jälkeen teloitettu. Suurin osa tuomioista ei perustu laissa vaadittuihin todisteisiin, kuten silminnäkiälausuntoihin, vaan tuomarin omaan harkintaan (*UK Home Office: Country of Origin Information Report Iran, 31.8.2010*). Homoseksuaalit elävät Iranin homofobisessa yhteiskunnassa valtavan paineen alaisina eivätkä homoseksuaalit voi olla avoimia suuntautumisestaan. Mikäli homoseksuaalinen suhde tulee viranomaisten tietoon, valittaja voi joutua vainotuksi (*UK Home Office: Operational Guidance Note Iran, 15.3.2011*).

UNHCR:n kannan mukaan homoseksuaalien vaino voi ilmetä esimerkiksi siten, että homoseksuaalisuudesta on maassa säädetty ankara rangaistus tai maassa vallitsee yleinen homovastainen ilmapiiri. Arvioitaessa miten turvapaikanhakija tulisi kotimaassaan kohdelluksi homoseksuaalisuutensa vuoksi, ei voida vaatia hänen salaamalla tai sovinnaisesti käyttäytymällä välttävän mahdollisen vainon (*UNHCR Guidance Note on Refugee Claims Relating to Sexual Orientation and Gender Identity, 21.11.2008*).

Valittaja on kansainvälisen suojelun perusteeksi vedonnut homoseksuaalisuutensa vuoksi samaansa kuolemantuomioon Iranissa. Hänen entisen vaimonsa suku haluaa kostaa valittajalle hänen petöksensä. Lisäksi valittaja on kertonut lähteneensä Iranista Arabiemiraatteihin, mistä hän on kahdeksan vuoden oleskelun jälkeen joutunut karkotetuksi homoseksuaalisuutensa vuoksi.

Valittaja on kertonut uskottavasti siitä, että hän on vastoin todellista seksuaalista identiteettiänsä joutunut solmimaan avioliittosopimuksen. Valittajan oikeudenkäynnistään kertoma ei kuitenkaan ole vahvistunut suullisessa käsittelyssä. Valittajan mukaan kukaan ei ole nähnyt hänen ja poikaystävän välistä homoseksuaalista aktia, joka Iranin laissa on kriminalisoitu ja johon kuolemantuomio voitaisiin perustaa, vaan vaimo on nähnyt heidän suutelevan. Valittajan kertoman mukaan vaimon suku olisi kuitenkin saanut ulkopuolisia henkilöitä todistamaan oikeudenkäynnissä, että he olisivat nähneet yhdynnän. Valittaja ei ole esittänyt minkäänlaista oikeudenkäyntiasiakirjaa, josta ilmenisi, että hänen asiansa olisi ollut oikeuden käsiteltävänä ja että hän olisi saanut kuolemantuomion homoseksuaalisen teon tai mahdollisen muun syyn perusteella. Valittaja ei ole myöskään esittänyt selvitystä siitä, että tuomiota olisi yritetty Iranista saada tai miksi asiakirjaa ei ole ollut mahdollista saada. Valittajan suullisessa käsittelyssä kertomaa, että jonkinlainen oikeudenkäyntiasiakirja olisi hänen vanhemmillaan aiemmin ollut, mutta että he olisivat hävittäneet sen, koska eivät halunneet säilyttää ikävää muistoa, ei ole pidettävä uskottavana. Valittajan äidin oikeudenkäyntiä koskeva asiakirja ei tue valittajan kertomusta kuolemantuomiosta. Hallinto-oikeus katsoo, että asiassa ei ole tullut näytetyksi, että valittaja olisi saanut Iranissa kuolemantuomion tai että Iranin viranomaisilla olisi tietoa hänen homoseksuaalisesta suuntautumisestaan. Valittajan ei voida katsoa olevan siitä syystä viranomaisten erityisen mielenkiinnon kohteena kotimaahansa palatessaan.

Valittajan vanhemmat ovat muuttaneet valittajan ja hänen entisen vaimonsa kotikylästä Bushehrista Teheraniin, jonne valittajankin voitaisiin lähtökohtaisesti katsoa voivan sijoittua asumaan. Ei ole pidettävä todennäköisenä, että valittajalla tulisi toisella paikkakunnalla olemaan ongelmia myöskään entisen vaimonsa suvun taholta, varsinkin kun otetaan huomioon tapahtumista kulunut pitkä aika.

Valittaja on kertomansa mukaan tiedostanut lapsesta saakka olevansa erilainen ja kokenut homoseksuaalisesta identiteetistään johtuen olevansa poikkeava. Valittaja on kertonut elämästään homoseksuaalina Iranissa ja Arabiemiraateissa, että jokapäiväinen todellisen identiteetin salaaminen ja normaalin esittäminen on ollut vaativaa. Valittajan mukaan homoseksuaalisuutta ei ole Iranissa mahdollista tuoda esiin millään tavoin edes omalle perheelleen, vaan sitä on aktiivisesti piiloteltava ja varottava ilmaisemasta mitään, mikä antaisi kenellekään aihetta epäilyihin. Iranissa homoseksuaaleja ei valittajan kertoman mukaan kohdella inhimillisesti ja valittaja tietää homoseksuaalien joutuneen teloitetuiksi. Valittajan yli kahden vuoden Suomessa oleskelun aikainen seksuaalisen suuntautumisen mukainen elämä on rajoittunut internetkontakteihin.

Iranissa sekä heteroseksuaalinen että homoseksuaalinen käyttäytyminen julkisesti on tuomittavaa ja seksuaalisuuden osoittaminen jää käytännössä yksityisen elämän piiriin. Valittaja on kertomansa mukaan aiemminkin voinut elää Iranissa aktiivisena homoseksuaalina ja hänellä on ollut Iranissa pitkäaikainen poikaystävä. Valittajan olisi Iraniin palatessaan mahdollista sijoittua asumaan synnyinpaikkakuntansa Bushehrin sijasta suurkaupunkiin kuten Teheraniin, jossa myös valittajan vanhemmat nykyään asuvat. Vanhempien on kerrottu saaneen tietää valittajan homoseksuaalisuudesta, ja he ovat jatkaneet keskinäistä yhteydenpitoaan tämänkin jälkeen, joten valittajalla olisi Iraniin palatessaan vanhempiensa tuki. Vaikka seksuaalivähemmistöön kuuluvan henkilön elämä Iranissa on vaikeaa, valittajan ei voida katsoa joutuvan Iranissa tukahduttamaan identiteettiänsä niin, että hänen elämänsä muodostuisi tästä syystä sietämättömäksi.

Valittaja ei ole tehnyt todennäköiseksi, että hänellä olisi ulkomaalaislain 87 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi kotimaassaan. Ei ole myöskään esitetty sellaisia seikkoja, joiden vuoksi olisi merkittäviä perusteita uskoa valittajan olevan todellisessa vaarassa joutua kotimaassaan kärsimään vakavaa haittaa. Valittaja ei ole ulkomaalaislain 88 §:ssä tarkoitettulla tavalla toissijaisen suojelun tarpeessa. Valittajan kotimaassa vallitsevasta tilanteesta saatu selvitys huomioon otettuna valittaja ei ole ulkomaalaislain 88 a §:ssä tarkoitettun humanitaarisen suojelun tarpeessa. Valittajalle ei voida näin ollen antaa turvapaikkaa tai myöntää oleskelulupaa toissijaisen tai humanitaarisen suojelun tarpeen perusteella.

Ulkomaalaislain 52 §:n mukaan Suomessa olevalle ulkomaalaiselle myönnetään jatkuva oleskelulupa, jos oleskeluluvan epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta hänen terveydentilansa, Suomeen syntyneiden siteiden tai muun yksilöllisen inhimillisen syyn vuoksi, kun erityisesti otetaan huomioon olosuhteet, joihin hän joutuisi kotimaassaan, tai hänen haavoittuva asemansa.

Suullisessa käsittelyssä oikeudelle esitetyn selvityksen mukaan valittaja toimii vapaaehtoistyössä Euroopan Pakolaisrahaston rahoittamassa ja Rovaniemen kaupungin hallinnoimassa projektissa, jossa hänen tehtävänä on opettaa nuorille turvapaikanhakijoille englantia vieraana kielenä ja farsia omana kielenä. Valittajalle ei voida katsoa syntyneen merkittäviä siteitä Suomeen. Asiassa ei ole ilmennyt perusteita oleskeluluvan myöntämiseksi yksilöllisestä inhimillisestä syystä eikä muustakaan syystä.

Kun otetaan huomioon edellä mainitut ja muut asiassa esitetyt seikat kokonaisuudessaan, hallinto-oikeus katsoo, ettei oleskeluluvan epäämistä voida pitää ilmeisen kohtuuttomana ja että valittaja on voitu määrätä käännytettäväksi kotimaahansa Iraniin.

Hallinto-oikeuden soveltamat oikeusohjeet

Ulkomaalaislaki 52, 87, 87 a, 87 b, 88, 88 a, 88 c, 88 e sekä 146–148 §

Käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa

Muutoksenhakija on pyytänyt, että hänelle myönnetään lupa valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä. Hän on vaatinut, että hallinto-oikeuden ja Maahanmuuttoviraston päätökset kumotaan ja asia palautetaan Maahanmuuttovirastolle uudelleen käsiteltäväksi oleskeluluvan myöntämiseksi kansainvälisen suojelun perusteella. Lisäksi hän on vaatinut, että käännyttämispäätöksen täytäntöönpano kielletään, kunnes asia on ratkaistu korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Kysymys on näytöstä ja uskottavuudesta sen suhteen, onko muutoksenhakija seksuaalisen suuntautumisensa vuoksi vakavassa vaarassa Iranissa. Hänelle on siellä langetettu kuolemantuomio homoseksuaalisuudesta, mutta yrityksistä huolimatta näyttöä tuomioasiakirjan muodossa ei ole onnistuttu saamaan. Hän ei pelkonsa vuoksi voi elää normaalia elämää Iranissa vaan joutuu tukahduttamaan identiteettinsä. Benefit of doubt -periaatteen mukaisesti muutoksenhakijalle ei tule asettaa liian suurta selvitystaakkaa kotimaassa vallitsevasta vaarasta.

Muissa Euroopan maissa Iranista tulleille homoseksuaaleille voidaan myöntää ja on myönnetty turvapaikkoja. Tästä esimerkkinä on Ison-Britannian korkeimman oikeuden (*Supreme Court*) 7.7.2010 antama ratkaisu *HJ (Iran) and HT (Cameroon) v. Secretary of State for the Home Department*.

Maahanmuuttovirasto on antanut lausunnon. Yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen ei tarkoita sitä, että kaikkia tähän ryhmään kuuluvia vainottaisiin. Tämän vuoksi seksuaalinen taipumus ei yksinomaan voi olla kansainvälisen suojelun peruste, vaan muutoksenhakijan tulee osoittaa vainon vaara tai objektiivisesti perusteltu pelko vainon kohteeksi joutumisesta kotimaahan palautettaessa. Muutoksenhakija ei ole joutunut kotimaassaan vainon uhriksi eikä hänellä myöskään ole maatiedon perusteella pelkoa joutua vainotuksi kotimaahan palautettaessa.

Muutoksenhakijan kertomus oikeudenkäynnistä ja tuomiosta on ollut erilainen omakätisessä hakemuksessa, turvapaikkapuhuttelussa ja hallinto-oikeudessa. Myös hallinto-oikeus on todennut, että muutoksenhakijan kertomus oikeudenkäynnistä Iranissa ei ollut vahvistunut suullisessa käsittelyssä.

Muutoksenhakija on antanut vastaselityksen. Hän on toimittanut oikeudenkäynnistään sen selvityksen, joka on ollut mahdollista saada. Selvitys on muutoksenhakijan äitiä koskeva iranilainen oikeudenkäyntiasiakirja, jonka mukaan äitiä vastaan nostettu syyte muutoksenhakijan suojelusta on hylätty. Muutoksenhakijan vaimo ja vaimon suku ovat vainonneet muutoksenhakijaa siinä määrin, että muutoksenhakijan äiti oli haastettu oikeuteen hänen suojelustaan. Kertomuksen muuttuminen on johtunut aikaisemmin virheellisesti kirjattujen ja osin perättömiksi myönnettyjen kertomusten tarkentumisesta hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä.

Merkitään, että korkein hallinto-oikeus on 28.6.2011 antamallaan välipäätöksellä taltionumero 1825 kieltänyt muutoksenhakijan käännättämisen täytäntöönpanon, kunnes asia on ratkaistu korkeimmassa hallinto-oikeudessa tai asiassa ehkä toisin määrätään.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu

Korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan ja tutkii asian. Hallinto-oikeuden sekä Maahanmuuttoviraston päätökset kumotaan ja asia palautetaan Maahanmuuttovirastolle uudelleen käsiteltäväksi.

Perustelut

1. Ratkaistavana oleva oikeuskysymys

Hallinto-oikeus on katsonut, että muutoksenhakija on homoseksuaalisesti suuntautunut henkilö, joka on joutunut vastoin todellista seksuaalista identiteettiään solmimaan avioliittosopimuksen. Hänen kertomuksensa homoseksuaaliseen käytökseen liittyvästä oikeudenkäynnistä ja kuolemanrangaistuksesta Iranissa ei ollut kuitenkaan vahvistunut hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä. Hallinto-oikeuden mukaan on jäänyt näyttämättä, että muutoksenhakijan seksuaalinen suuntautuminen olisi tullut Iranin viranomaisten tietoon. Hänen ei näin ollen voida katsoa olevan viranomaisten erityisen mielenkiinnon kohteena kotimaahansa palatessaan.

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa on siis ratkaistavana kysymys, onko muutoksenhakijalla seksuaalisen suuntautumisensa vuoksi perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi kotimaassaan Iranissa tai onko esitetty merkittäviä perusteita uskoa, että hän samasta syystä joutuisi siellä todelliseen vaaraan kärsiä vakavaa haittaa. Mikäli homoseksuaalisuus sinänsä asettaisi muutoksenhakijan edellä tarkoitettuun vaaraan, on vielä arvioitava, voidaanko hänen

edellyttää edellä mainituilta vaaroilta välttyäkseen käyttäytyvän siten, että homoseksuaalisuus ei tulisi yleisesti tietoon.

2. Sovellettavat säännökset taustoineen

2.1 Perus- ja ihmisoikeudet

Suomen perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla. Ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan mukaan ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 2 artiklan mukaan jokaisella on oikeus elämään. Perusoikeuskirjan 18 artikla koskee oikeutta turvapaikkaan ja 19 artikla koskee suojaa palauttamis-, karkottamis- ja luovuttamistapauksissa.

2.2 Ulkomaalaislaki

Ulkomaalaislain 3 §:n 13 kohdan mukaan kansainvälisellä suojelulla tarkoitetaan pakolaisasemaa, toissijaista suojeluasemaa tai humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävää oleskelulupaa.

Ulkomaalaislain 87 §:n 1 momentin mukaan Suomessa oleskelevälle ulkomaalaiselle annetaan turvapaikka, jos hän oleskelee kotimaansa tai pysyvän asuinmaansa ulkopuolella sen johdosta, että hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa siellä vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, ja jos hän pelkonsa vuoksi on haluton turvautumaan kotimaansa tai pysyvän asuinmaansa suojeluun.

Ulkomaalaislain 87 b §:n mukaan vainon syytä arvioitaessa otetaan huomioon ainakin alkuperään, uskontoon, kansallisuuteen ja poliittiseen mielipiteeseen sekä tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumiseen liittyvät tekijät siten kuin jäljempänä tässä pykälässä säädetään.

Pykälän 3 momentin mukaan vainon syytä arvioitaessa erityisenä yhteiskunnallisena ryhmänä voidaan pitää ryhmää:

- 1) jonka jäsenillä on sellainen yhteinen tausta, muu luontainen ominaisuus tai usko, joka on ryhmän jäsenten identiteetin taikka omatunnon kannalta niin keskeinen ominaisuus, ettei heitä voida vaatia luopumaan siitä; ja
- 2) jonka ympäröivä yhteiskunta mieltää muusta yhteiskunnasta erottuvaksi.

Pykälän 4 momentin mukaan yhteiskunnallisen ryhmän yhteisenä ominaisuutena voi olla myös sukupuolinen suuntautuminen, joka ei kuitenkaan vainon syytä arvioitaessa voi merkitä rikollisena pidettäviä tekoja. Sukupuoleen liittyvät seikat eivät yksinään luo oletettavaa vainosta.

Ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentin mukaan maassa oleskelevälle ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella, jos 87 §:n mukaiset edellytykset turvapaikan antamiseksi eivät täyty, mutta on esitetty merkittäviä perusteita uskoa, että jos ulkomaalainen palautetaan kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa, hän joutuisi todelliseen vaaraan kärsiä vakavaa haittaa, ja on kykenemätön tai sellaisen vaaran vuoksi haluton turvautumaan sanotun maan suojeluun. Vakavalla haitalla tarkoitetaan:

- 1) kuolemanrangaistusta ja teloitusta;
- 2) kidutusta tai muuta epäinhimillistä tai ihmisarvoa loukkaavaa kohtelua tai rangaistusta; ja
- 3) mielivaltaisesta väkivallasta kansainvälisen tai maan sisäisen aseellisen selkkauksen yhteydessä johtuvaa vakavaa ja henkilökohtaista vaaraa.

Ulkomaalaislakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 166/2007 vp) on 87 b §:n vainon syiden osalta muun muassa todettu, että alkuperämaan oloista riippuen tietty yhteiskunnallinen ryhmä voi olla myös sellainen, jonka yhteisenä ominaisuutena on seksuaalinen suuntautuminen.

2.3 Muu aineisto

2.3.1 Vaino

Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutetun viraston (UNHCR) käsikirjassa "Pakolaisaseman määrittämisen perusteista" (*Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*) on todettu muun muassa, että vainolle ei ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää ja että useat yritykset luoda sille määritelmä ovat epäonnistuneet. Käsikirjan mukaan vaino liittyy yleensä valtion viranomaisten toimiin. Silloin kun paikalliset asukkaat syyllistyvät syrjiviin tai muihin loukkaaviin tekoihin (*serious discriminatory or other offensive acts*), nämä teot voidaan katsoa vainoksi, jos viranomaiset ovat niistä tietoisia ja katsovat niitä läpi sormien (*knowingly tolerated*) tai jos viranomaiset kieltäytyvät tai ovat kykenemättömiä tarjoamaan tehokasta suojelua. Jotta henkilö katsottaisiin pakolaiseksi, hänen on näytettävä, että hänellä on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi yhdestä tai useammasta syystä, jotka perustuvat rotuun, uskontoon, kansallisuuteen, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumiseen tai poliittiseen mielipiteeseen. (Edellä selostettu suomenkielinen käännös perustuu UNHCR:n julkaisuun vuodelta 1993 HCR/IP/4/Fin).

Pakolaisoikeutta koskevassa oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että vaino on ominaisinta määritellä valtiovallan pitkäaikaiseksi tai systemaattiseksi epäonnistumiseksi antaa suojelua kansalaisilleen niiden perusoikeuksien osalta, jotka on tunnustettu kansainvälisessä yhteisössä perustavaa laatua oleviksi ihmisoikeuksiksi. Edelleen on todettu, että pakolaisen tulee aidosti olla vainon vaarassa. Pakolaisaseman saavuttamiseksi ei riitä, että hän itse uskoo olevansa vaarassa. Pikemminkin asiassa tulee esittää tosiseikkoja, jotka objektiivisesti tarkastellen tukevat sitä, minkä on esitetty johtaneen pakolaisaseman hakemiseen (esimerkiksi *The Refugee Law Reader* -kirjassa mainittu teos *James C. Hathaway: The Law of Refugee Status 1991*).

2.3.2 Yhteiskunnallinen ryhmä ja seksuaalinen suuntautuminen

UNHCR on kansainvälistä suojelua koskevissa tulkintaohjeissaan todennut, että "tietty yhteiskunnallinen ryhmä" on joukko ihmisiä, joita yhdistää muu kuin vainon vaaraa koskeva yhteinen ominaispiirre tai joita yhteisö pitää ryhmänä. Ominaispiirre on usein jotakin, joka on synnynnäistä, muuttumatonta tai joka on muulla tavalla olennaista asianomaisen identiteetille, omalletunnolle taikka ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Ryhmän tunnistamiseksi henkilön ei tarvitse osoittaa, että kaikki ryhmän jäsenet ovat vainon vaarassa. Jotkut ryhmän jäsenet eivät ehkä ole vainon vaarassa esimerkiksi sen vuoksi, että he salaavat ominaispiirteensä, vainoajat eivät tunne heitä tai he tekevät yhteistyötä vainoajien kanssa (*UNHCR 7.5.2002 : "Membership of a particular social group" within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*).

UNHCR käsittelee erikseen sukupuoleen liittyvää vainoa tulkintaohjeissaan 7.5.2002 (*Guidelines on International Protection: Gender-Related Persecution within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*). UNHCR toteaa, että lainsäädäntö sellaisenaan voi antaa aiheen perusteltuun vainon pelkoon. Näin on erityisesti sen vuoksi, että lainsäädäntö saattaa pohjautua traditionaalsiin tai kulttuurisiin normeihin ja käytäntöihin, jotka eivät välttämättä ole sopusoinnussa kansainvälisten ihmisoikeuksien kanssa.

UNHCR on käsitellyt sukupuoliseen suuntautumiseen liittyviä kysymyksiä myös 21.11.2008 päivätyssä ohjeessaan (*UNHCR Guidance Note on Refugee Claims Relating to Sexual Orientation and Gender Identity*), joka täydentää edellisessä kappaleessa mainittua asiakirjaa. Ohjeessa todetaan, että vaino voi sisältää vakavia ihmisoikeusloukkauksia mukaan lukien uhan elämää tai vapautta kohtaan sekä muun tyyppistä vakavaa haittaa. Tapahtumat on arvioitava kokonaisvaltaisesti. Sukupuolisen suuntautumisen tukahduttaminen tai peittäminen voi muodostaa vainon, jos tällainen on valtion provosoimaa tai hyväksymää. Ohjeessa mainitaan esimerkkeinä pakkoavioliitto tai voimakas painostus avioliittoon. Tässä yhteydessä todetaan, että sosiaaliset, kulttuuriset ja muut rajoitukset, jotka edellyttävät avioitumista vastakkaisen sukupuolen kanssa, voivat loukata oikeutta avioitua vapaasta tahdosta ja myös loukata oikeutta yksityiselämään.

UNHCR:n edellisessä kappaleessa mainitussa ohjeessa käsitellään myös homoseksuaalista käyttäytymistä kriminalisoivia lakeja. Riippumatta tällaisten lakien soveltamisesta ja rangaistusten ankaruudesta pelkkä niiden olemassaolo voi aiheuttaa laajakantoisia seurauksia perustavaa laatua olevien ihmisoikeuksien nauttimiselle. Ohjeessa todetaan, että silloinkin, kun lainsäädäntö sellaisenaan muodostaisi vainon perustan, hakijan on osoitettava, että hänellä on perusteltu pelko joutua lainsäädännön vuoksi vainotuksi. Hakija voi poikkeuksellisesti kyetä osoittamaan perustellun vainon pelon, vaikka homoseksuaalista käyttäytymistä kriminalisoivaa lakia ei enää sovellettaisi, jos lain olemassaolo aiheuttaa hänelle sietämättömän ahdingon. Vaikka tällaisia lakeja ei enää sovellettaisi systemaattisesti, viranomaiset voivat käyttää niitä kiristykseen tai niitä voidaan soveltaa epävirallisesti ilman dokumentoitua syytettä.

Edellä tarkoitettussa UNHCR:n ohjeessa käsitellään lisäksi pelkoa tulevasta vainosta sekä mahdollisuutta välttää vainoa. Hakijan ei tarvitse kyetä osoittamaan, että viranomaiset tiesivät hänen sukupuolisesta suuntautumisestaan ennen kuin hän lähti maasta. Pelkoa on arvioitava sen perusteella, minkälaisia seurauksia hakija kohtaisi, jos hänet palautettaisiin kotimaahansa. Henkilöltä ei voida odottaa tai vaatia, että hän muuttaisi tai peittäisi identiteettinsä välttyäkseen vainolta. On arvioitava, onko hakijalla perusteltu vainon pelko eikä sitä, voisiko hän elää kotimaassaan kohtaamatta haitallisia seurauksia. On arvioitava objektiivisesti, miten hakijaa kohdeltaisiin, jos hänet palautettaisiin kotimaahansa. Sisäisen paon mahdollisuus ei yleensä ole mahdollinen, sillä lainsäädännössä tai ihmisten asenteissa ja käytöksessä ilmenevä homofobia ei ole vain paikallista, vaan kattaa yleensä koko kansakunnan.

3. Maatietoutta

3.1 Maatietoaineistoa kansainvälisistä lähteistä

Iranissa homoseksuaaliset teot on islamilaisen lain mukaan kriminalisoitu ja niistä voi seurata kuolemanrangaistus. Hallinto-oikeuden päätöksessä on mainittu maatietolähteinä *UNHCR Guidance Note on Refugee Claims Relating to Sexual Orientation and Gender Identity 21.11.2008*, *UK Home Office: Operational Guidance Note Iran 15.3.2011* sekä *UK Home Office: Country of Origin Information Report Iran 31.8.2010*.

Viimeksi mainitusta raportista on 28.6.2011 julkaistu uusi versio, jossa käsitellään seksuaalivähemmistöjen asemaa. Raportissa lainataan lähteitä, joiden mukaan homoseksuaalisuus on Iranissa lainvastaista. Raportissa selostetaan rikoslain asianomaisia kohtia rikoksen määritelmästä ja todistelusta. Raportissa viitataan *Human Rights Watchin* raporttiin joulukuulta 2010, jonka mukaan siitä huolimatta, että todistustaakka vaikuttaa korkealta, todistelua koskevan sääntelyn tulkinta on vaihtelevaa ja säännöksiä käytetään väärin. Erityisen huolestuttavia ovat säännökset, jotka mahdollistavat tuomiot tuomarin "tietämyksen" tai tunnustamisen perusteella.

YK:n ihmisoikeuskomitea on loka-marraskuussa 2011 pidetyssä istunnossaan käsitellyt Irania koskevia määräaikaisraportteja kansalaisyhteisöjä ja poliittisia oikeuksia koskevan sopimuksen perusteella (*Concluding observations of the Human Rights Committee: Islamic Republic of Iran*). Ihmisoikeuskomitea on 2.11.2011 hyväksymisensä päätelmissä käsitellyt seksuaalivähemmistöjen asemaa Iranissa ja sillä on ollut käytettävissään kahden järjestön yhdessä laatima raportti Iranin seksuaalivähemmistöjen asemasta (*International Gay and Lesbian Human Rights Commission ja Iranian Queer Organisation: Human Rights Violations on the Basis of Sexual Orientation, Gender Identity and Homosexuality in the Islamic Republic of Iran*).

YK:n ihmisoikeuskomitea on ilmaissut huolensa siitä, että homoseksuaaleihin kohdistuu häirintää, vainoa, julmia rangaistuksia ja jopa kuolemanrangaistus on mahdollinen. Seksuaalivähemmistöihin kuuluvat kohtaavat myös syrjintää ja yhteisön ulkopuolelle sulkemista. Ihmisoikeuskomitea on kehottanut valtiota kumoamaan tai muuttamaan sellaista lainsäädäntöään, joka mahdollistaa syrjinnän, syytteen joutumisen ja rangaistuksen sukupuolisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin perusteella. Ihmisoikeuskomitea on korostanut, että nämä asiat kuuluvat kokonaan edellä mainitun sopimuksen turvaamien oikeuksien alaan ja siten komitean toimialueeseen.

3.2 Eurooppalaista oikeuskäytäntöä

Seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin liittyviä turvapaikkahakemuksia Euroopassa on selvitetty laajasti syyskuussa 2011 julkaistussa raportissa "Homofobia

paossa" (*Sabine Jansen ja Thomas Spijkerboer*). Raportin mukaan eurooppalaisten valtioiden välillä on huomattavia eroja turvapaikkahakemusten käsittelyssä. Kriminalisointia koskevassa jaksossa esille tuoduista kielteisistä päätöksistä Iranin kansalaisia koskevat Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätös *I.I.N. v. Alankomaat* (nro 2035/04, 9.12.2004) ja saksalaisen hallintotuomioistuimen vuonna 2006 antama päätös (*Verwaltungsgericht Potsdam 11.9.2006 - 9 K 189/03.A.*). Ensin mainitussa päätöksessä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ei ottanut tutkittavaksi valitusta, jossa oli kysymys väitetystä ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan loukkauksesta homoseksuaalisuuden vuoksi. Ihmisoikeustuomioistuin on myös päätöksellään *F. v. Yhdistynyt kuningaskunta 22.6.2004* jättänyt tutkimatta valituksen, jossa oli kysymys väitetystä ihmisoikeussopimuksen 2 ja 3 artiklan loukkauksesta homoseksuaalisuuden perusteella, mikäli hakija palautettaisiin Iraniin.

Ison-Britannian korkeimman oikeuden 7.7.2010 antamassa ratkaisussa *HJ (Iran) and HT (Cameroon) v. Secretary of State for the Home Department* (2010 UKC 31, United Kingdom; Supreme Court, 7 July 2010) on muun muassa iranilaisen homoseksuaalin turvapaikkahakemus palautettu alemmalle viranomaiselle uudelleen käsiteltäväksi. Tuomiossa käsitellään laajasti seikkoja, joita on arvioitava silloin, kun turvapaikkahakemus perustuu turvapaikkaa tai kansainvälistä suojelua hakevan henkilön homoseksuaalisuuteen. Tuomareiden lausumissa kehitetään lähestymistapaa, jota tuomioistuinten tulisi näissä tilanteissa soveltaa. Mikäli hakija eläisi tuomatta esiin sukupuolista suuntautumistaan ja siten välttäisi vainon vaaran, tuomioistuimen olisi kysyttävä, toimiiko hän näin omasta halustaan tai sosiaalisen paineen vuoksi vai toimiiko hän näin vainon vaaran vuoksi. Ison-Britannian korkeimman oikeuden omaksuman lähestymistavan mukaan hänellä olisi viimeksi mainitussa tapauksessa perusteltu pelko vainosta.

4. Oikeudellinen arviointi

4.1 Yleistä

Kun turvapaikkaperusteena vedotaan vähemmistöasemaan ja tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumiseen ja siihen liittyvään vainon vaaraan, on ensiksi otettava kantaa siihen, onko hakija osoittanut uskottavasti olevansa homoseksuaali. Tämän jälkeen hakijan on vielä kyettävä osoittamaan, että hänellä on seksuaalisen suuntautumisensa vuoksi perustellusti aihetta pelätä vainon vaaraa kotimaahan palattuun. Riittävä selvitys vainon vaarasta voidaan pitää ainakin, jos hakija on pystynyt uskottavasti osoittamaan, että häntä epäillään kotimaassaan väitettyyn ryhmään kuulumisesta ja hänen lähihistoriastaan esittämä selvitys tukee tätä käsitystä.

Seuraavaksi on yksilöllisesti arvioitava, miten henkilö tulisi kotimaassaan käyttäytymään tulevaisuudessa yksityiselämässään ja julkisesti eri tilanteissa sekä miten maatietoudesta saatavan aineiston perusteella arvioituna viranomaiset ja yksityiset henkilöt tulisivat häneen suhtautumaan. Jos tämän arvioinnin tuloksena on, että hakijalla on aihetta kotimaassaan pelätä vainoa ja pelko on myös objektiivisesti tarkasteltuna perusteltua, hakija on oikeutettu turvapaikkaan, vaikka hän salaamalla seksuaalisen suuntautumisensa voisi ehkä välttää vainon.

Seksuaalisen suuntautumisen on katsottava kuuluvan ihmisoikeuksiin osana yksityiselämän suojaa. Kansainvälisen suojelun tarkoituksena on antaa suojelua, jota kansalaisuusvaltio ei kykene tai halua antaa perusteltua vainon vaaraa vastaan. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole taata seksuaaliseen vähemmistöön kuuluvalla yhtä vapaata ja avointa käyttäytymismahdollisuutta kotimaassa kuin turvapaikkavaltiossa. Jos hakija on halukas salaamaan seksuaalisen suuntautumisensa kotimaassaan sosiaalisista, kulttuurisista tai uskonnollisista syistä eikä perustellusta vainon vaarasta johtuvista syistä, turvapaikan myöntämiselle ei ole edellytyksiä.

4.2 Muutoksenhakijan tilanne

Nyt kysymyksessä olevassa asiassa muutoksenhakija on osoittanut olevansa homoseksuaalisesti suuntautunut.

Muutoksenhakija on kertomansa mukaan aikaisemmin Iranissa asuessaan omavalintaisesti salannut homoseksuaalisuutensa vanhemmiltaan ja sukulaisiltaan ennen avioliittosopimuksen solmimisen jälkeen tapahtunutta homoseksuaalisuuteen paljastumista. Asiassa esitettyjen selvitysten perusteella muutoksenhakijan seksuaalinen suuntautuminen on todennäköisesti tullut myös viranomaisten tietoon viimeistään siinä vaiheessa, kun muutoksenhakijan äitiä vastaan on

todistetusti nostettu kanne tuomioistuimessa liittyen muutoksenhakijan piileskelyyn sekä hänen ja hänen vaimonsa avioliitto- ja henkilöllisyysasiakirjoihin. Tämän jälkeen ei aikaisemman omavalintaisen salaamisen jatkamista ja seksuaalisen identiteetin tukahduttamista voida pitää pakolaissopimuksen tavoitteiden mukaisena.

Vaikka muutoksenhakija ei ole kyennyt esittämään luotettavaa selvitystä kerrotusta, hänelle tuomitusta kuolemanrangaistuksesta, asiaa ratkaistaessa olisi tullut arvioida edellä esitetyn mukaisesti, onko muutoksenhakijalla ajantasainen maatietous ja kaikki asiassa esitetty huomioon ottaen perustellusti aihetta pelätä joutuvansa seksuaalisen suuntautumisen vuoksi kotimaassaan Iranissa vainotuksi tai todelliseen vaaraan kärsiä vakavaa haittaa.

5. Lopputulos

Edellä mainituilla perusteilla hallinto-oikeuden ja Maahanmuuttoviraston päätökset on kumottava ja asia palautettava Maahanmuuttovirastolle uudelleen käsiteltäväksi.

Oikeusapu

Muutoksenhakijalle on myönnetty oikeusapua 22.1.2010 lukien ilman omavastuuta. Hänen avustajakseen on määrätty varatuomari Harri Nevala, joka on vaatinut palkkiona 1 008,60 euroa.

Avustajalle maksetaan valtion varoista oikeusapulain 18 §:n 1 momentin nojalla oikeusavun palkkioperusteista annetun valtioneuvoston asetuksen 2 ja 6 §:n mukaisena kahdeksan työtunnin perusteella laskettuna palkkiona 820 euroa, mikä sisältää kielikorotuksen yhden tunnin osalta. Kokonaispalkkioksi, joka sisältää arvonlisäveron 188,60 euroa, muodostuu siten 1 008,60 euroa. Mainittu määrä jää valtion vahingoksi.

Oikeusapulain 13 §:n nojalla määrätään, että asiassa myönnetty oikeusapu on voimassa käsiteltäessä asiaa uudelleen Maahanmuuttovirastossa.

Asian ovat ratkaisseet presidentti Pekka Hallberg sekä hallintoneuvokset Anne E. Niemi, Sakari Vanhala, Eija Siitari-Vanne ja Mika Seppälä. Asian esittelijä Kai Träskelin.